

Npof:s dnr 1.4-23/0148

Ert dnr U2023/02898

Datum 2024-01-31

Remissyttrande rörande SOU 2023:59 och SOU 2023:19 från Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) har givits möjlighet att yttra sig över betänkandena Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19).

Nämndens uppgift är att utreda oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Nämnden har även en uppgift att årligen sammanställa en rapport, som förutom nämndens ärenden, beskriver hur många ”andra avvikelser från god forskningssed” som lärosätena prövat samt vilka beslut om åtgärder de återrapporterat med anledning av nämndens beslut. De synpunkter vi lämnar nedan tar sin utgångspunkt i dessa uppgifter och de erfarenheter nämnden fått under verksamhetens första fyra år.

Nämnden välkomnar att forskningsfinansieringen ses över. Gällande de sju kriterier som utredningen lägger fram som vägledande för den framtida organisationen, vill nämnden lyfta fram betydelsen av god forskningssed. En viktig förutsättning för ”internationellt konkurrenskraftig och banbrytande forskning” och ”forskning i världsklass”, är forskning av hög kvalitet och därmed att god forskningssed efterlevs. Det är också centralt för att värna allmänhetens förtroende för forskningen och därmed det första kriteriet rörande forskningens frihet. Fall av oredlighet och dysfunktionella forskarmiljöer som inte utgår från god forskningssed kan motverka dessa syften.

I nämndens ärenden ser vi återkommande förklaringar kring varför avvikelser från god forskningssed uppstått som handlar om incitamentsstrukturen inom forskningen och olika sätt att avgränsa ansvarstagandet för kvaliteten i forskningen. Den incitamentsstruktur som finns bland annat genom dagens finansieringsmodell kan motverka forskares förmåga och drivkraft att följa god forskningssed. Exempelvis medför den höga graden av extern och kortsiktig finansiering att forskare är beroende av att snabbt visa upp resultat och publikationer, både för sina finansiärer och vid framtida ansökningar om stöd. I sin tur leder det till risk för att det uppstår allt från slarv till regelrätt manipulation i forskningsprocessen. Detta är komplexa och omfattande frågor. Att organisationen för forskningsfinansieringen ses över är därför bra, även om alla utmaningar kopplade till finansieringen och den incitamentsstruktur den för med sig inte rymts inom den aktuella utredningen. Nämnden vill dock framföra att eftersom det sedan 2020 är ett krav i lagen att varje forskare ska följa god forskningssed, bör det tydliggöras att det är en förutsättning för finansiering av forskning att god forskningssed efterlevs. Det skulle även vara välkommet att framtida

forskningsfinansiärer överväger hur denna efterlevnad i form av forskningsetisk reflektion kan belysas i ansökningsprocessen.

Beslut om detta yttrande har fattats av nämndens ordförande Thomas Bull efter föredragning av kanslichefen Karin Nylén och diskussion i nämnden.